

Taula rodona: Desenvolupament local i patrimoni

Ferran Estruch i Torrents

Alcalde de Cardona

David Saldoni de Tena

Alcalde de Sallent

Benjamí Fortuny

Gerent del Geoparc Mundial Unesco de la Catalunya Central

Ferran Estruch

Molt bon dia. Vull recordar el fet que la Societat Catalana de Geografia va venir, el 2011, a Cardona a fer una visita d'estudi, amb unes xerrades, i per tant la relació ve de lluny.

Bé, gràcies per convidar-me. També a totes les institucions que han participat en l'organització d'aquesta jornada i gràcies per convidar Cardona a explicar la nostra experiència, com s'ha posat en pràctica en un municipi que ha fet de la recuperació del patrimoni una eina de dinamització econòmica i social.

Quan parlem de desenvolupament local, nosaltres, a partir d'uns determinats anys, vam fer una aposta municipal important perquè la recuperació del patrimoni fos l'eix de dinamització econòmica i social de la nostra vila. Els antecedents són clars. Cardona és coneguda per diferents coses i una és pel seu patrimoni. Bàsicament amb la icona del castell de Cardona i amb la importància que ha tingut, però també amb la importància que ha tingut i té el centre històric de Cardona, amb l'església de Sant Miquel i tot el que representa un centre històric més que mil·lenari, que és un BCIN (Bé Cultural d'Interès Nacional). I evidentment amb el que dona origen a tot això que explicava, del castell i el centre històric, que és la muntanya de sal. El fet que fa més de 36 milions d'anys Cardona era en un mar i a través de la formació dels Pirineus, el xoc de les plaques tectòniques i de la situació climatològica de l'època, va sorgir un diapir salí; i una part d'aquest diapir, que és el que surt avui a la superfície, és un fenomen geològic dels únics al món, i és el que dona sentit i origen al nostre poble.

Cardona vivia des de feia molt de temps, durant el segle xx, d'esquena als seus recursos patrimonials i vivia bàsicament de l'explotació de la potassa. La

sal s'explotava des del neolític, però la potassa és el que va donar el desenvolupament demogràfic i econòmic important a Cardona a partir dels anys 30. És a partir dels anys 90 quan es tanquen les mines de potassa i ens plantejem què hem de fer. I els ajuntaments de l'època, la societat civil es planteja què ha de fer. Tothom vivia de la mineria: mil llocs de treball directes de les mines de potassa, més tot el treball indirecte. Només perquè tinguem un referent de la importància de la mineria a Cardona –de l'explotació dels 60 anys de la potassa– Cardona tenia una població els anys 1970/80 de 8.500 habitants, avui en som 4.800. Per tant, l'impacte demogràfic que va significar aquesta explotació de la potassa va ser molt important.

Els anys 90 ens plantejem com redefinim, com hem de créixer, com ens hem de desenvolupar econòmic i socialment i què hem de fer. Jo crec que encertadament, sobretot a partir de l'any 97, es fa una aposta per aprofitar i revalorar al màxim els recursos, únics, que té la vila de Cardona i, per això, es comença a plantejar aquesta aposta de recuperació del patrimoni com una eina de desenvolupament econòmic i social per a la nostra vila. És a partir de llavors que les diferents administracions i l'administració local aposta i fa una inversió important pel patrimoni i per la recuperació del patrimoni amb inversions importants al castell i a la muntanya de sal. Tenint com a icona no tant el castell sinó la muntanya de sal, perquè és l'empresa minera que dona totes les instal·lacions a l'Ajuntament de Cardona i també la muntanya de sal pròpiament dita, el fenomen geològic, que també és de titularitat municipal. El que fa l'Ajuntament de Cardona a partir del 97 és posar en valor tot això, treballar-hi, invertir-hi per tal que sigui una eina de dinamització econòmica. El fet que posem en valor la muntanya de sal com a principal icona, com un fenomen natural, geològic, a explotar, fa que els primers anys ens centrem moltíssim en la gestió d'aquesta explotació minera i com fer-la explotació turística. Com fer d'aquest patrimoni natural una explotació turística rentable, perquè també tingui un impacte a la població.

A partir dels anys 2000, amb una aposta encertada per part de l'administració, considerem que no ens hem de centrar només en explotar turísticament la muntanya de sal i que la gent la visiti, sinó que hem de fer és reconvertir, explotar i gestionar, tots els recursos patrimonials que tenim, bàsicament, el centre històric i el castell de Cardona, tota la fortalesa del castell de Cardona, que com he dit conformen a dia d'avui aquests recursos patrimonials que es gestionen per part del municipi de Cardona.

A dia d'avui doncs tenim que Cardona gestiona tres recursos patrimonials importants: la muntanya, el centre històric i el castell de Cardona. M'han dit que també és important que faci èmfasi en com es gestiona, com des d'un municipi petit de 4.800 habitants gestionem el que signifiquen tots aquests recursos. Doncs us diré que primerament es crea una societat limitada, una empresa pública, per gestionar l'explotació les visites de la muntanya de sal. Més endavant, es considera que hem d'obrir aquest horitzó, hem d'anar molt

més enllà, i es forma una fundació vinculada a l'Ajuntament de Cardona, la Fundació Cardona Històrica, amb un patronat públic, en el qual es decideix apostar fermament per fer de tots els recursos patrimonials una oportunitat per Cardona i sobretot en l'àmbit més turístic, explotar-ho turísticament perquè la gent ens visiti, la gent vingui a Cardona a conèixer el nostre patrimoni i sobretot que ho gestionem d'una manera eficient. Per tant, el 2006 es crea aquesta fundació, la qual és l'encarregada de gestionar els tres recursos (el castell, el centre històric i la muntanya de sal), les visites guiades, tot el que significa el manteniment d'aquests espais. I prèviament a això es fa una inversió important per part de la Generalitat al castell de Cardona, per tal de revalorar-lo al màxim, perquè sigui un atractiu, perquè es puguin fer totes les visites, tots els esdeveniments i atreure el màxim de gent possible. I pel que fa a la muntanya de sal es fa una inversió important a totes aquestes instal·lacions mineres que ens han deixat, i que han de donar suport turístic a les visites a la muntanya de sal.

Aquesta fundació s'ha convertit en públicoprivada. Quan es parla de desenvolupament econòmic local s'entén que també passa o es fonamenta per la cooperació públicoprivada. Entenem que allò públic ha de tenir l'actiu, el públic ha de ser el responsable, però el privat també ha de contribuir en aquest desenvolupament del territori. Per tant, com ens creiem que la recuperació del patrimoni i la futura gestió d'aquest patrimoni és important per al desenvolupament de la vila, a través d'aquesta fundació entomem el repte, ja des del 2006, de fer del patrimoni, de la gestió del patrimoni, una eina de dinamització econòmica i social. En aquests moments, la fundació Cardona Històrica s'autofinancia, l'Ajuntament de Cardona no aporta diners en aquesta fundació que gestiona tots els recursos patrimonials i turístics de la nostra vila. S'autofinancia a través dels esdeveniments que fem i sobretot de la gent que ve a visitar els actius. Té un patronat públic-privat, en el qual l'alcalde és el president, té el vot de qualitat i l'Ajuntament té la titularitat de tots els equipaments (del castell no, que hi intervé la Generalitat i també l'Estat, ja que dins del castell de Cardona hi ha el Parador de l'Estat espanyol). Però és l'Ajuntament de Cardona a través de la fundació qui fa tota l'explotació turística dels recursos patrimonials de Cardona.

El que volia deixar clar és que l'important és l'aposta que vam fer en el seu moment: fer de la recuperació del patrimoni aquesta eina de promoció econòmica. Això va requerir una inversió important, però tan important va ser la inversió com la gestió del nostre patrimoni, per fer-lo viable i perquè porti al desenvolupament del nostre municipi. Jo crec que tant va ser important la inversió que es va fer, com aquests recursos han estat gestionats posteriorment per aquesta fundació, Cardona Històrica, de la qual ens sentim orgullosos perquè està formada per professionals que s'estimen el patrimoni, que el gestionen amb tota la professionalitat possible, que està incorporant privats del món local del nostre municipi i del nostre territori, que també volen aportar

una visió des de l'àmbit privat. Perquè al cap i a la fi el que nosaltres volem del nostre patrimoni és, primer conservar-lo, però després que la gent el visiti i que porti riquesa al nostre poble. I aquesta riquesa l'ha de portar creant llocs de treball, a partir de la restauració, el sector hotelier, amb empreses que puguin d'alguna manera explotar turísticament activitats amb aquests recursos.

I tot aquest conjunt de coses està fent que Cardona tingui, dins de les seves fonts de riquesa, el turisme amb un pes important. Però el turisme amb un eix concret, que és el patrimoni. De turisme, n'hi ha de moltes classes, nosaltres evidentment hem apostat pel turisme patrimonial, tot i que ara també estem en un projecte de turisme de salut amb el cardiòleg Valentí Fuster, que és fill adoptiu de la vila i que ha obert una branca de turisme de salut, però independentment d'aquest nou eix de desenvolupament local, el patrimoni ha estat des dels anys 90 la fixació de l'Ajuntament de Cardona, i crec que s'han assolit èxits importants, com fer aquesta fundació autosuficient, que Cardona sigui coneguda, que haguem pogut preservar el nostre patrimoni natural i també el patrimoni arquitectònic –com en parlava ara en Joan Closa– del castell de Cardona, de l'església de sant Miquel, del teatre, en el qual també hem treballat conjuntament amb el Servei arquitectònic de la Diputació de Barcelona.

I per tant a Cardona, el repte que tenim és que tenim molt de patrimoni. A vegades és difícil gestionar des de l'àmbit local aquest gran valor que tenim i la quantitat de patrimoni que té un municipi com el nostre. Per nosaltres està clar que aquesta és la nostra eina de dinamització, però també és important que tinguem recolzament. Per als municipis que tenim aquesta gran sort de tenir tant de patrimoni, és importantíssima l'ajuda de les administracions. I des del meu punt de vista, també la col·laboració públicoprivada, amb un pes predominant de l'àmbit públic, és un dels reptes que tenim per continuar explotant el nostre llegat.

Jo crec que he fet una radiografia de com és Cardona, com hem reconvergit un poble bàsicament industrial-miner en un poble que beu del turisme i veu el turisme lligat al patrimoni, i per tant donar valor al patrimoni com una eina de riquesa. Crec que ens en podem sentir orgullosos, tot i que tenim el repte de continuar fent-ho més bé. Que no perdem de vista tampoc que el patrimoni depèn de com es gestioni i quina sigui la prioritat, a vegades el podem fer malbé. Que la gestió no malbarati, que no espatlli el valor d'aquest patrimoni. Jo crec que nosaltres hem arribat en un equilibri on hem pogut fer això: posar en valor el patrimoni i que aquesta valorització patrimonial sigui una eina de promoció econòmica, creant llocs de treball, afavorint el sector dels serveis, afavorint la creació de noves empreses vinculades al patrimoni, a part dels treballs directes que genera la mateixa fundació Cardona Històrica, que és l'encarregada de la gestió de tots aquests equipaments.

Jo ho deixaria aquí i gràcies per la invitació.

David Saldoni

Moltes gràcies per haver-nos convidat i per poder transmetre un seguit de reflexions. Després de veure un model, com el de Cardona, molt evolucionat, jo crec que s'ha de posar en valor l'aposta decidida que s'ha de fer amb els temes patrimonials i amb els temes de promoció del municipi enfocat a llarg termini. Que no pot ser una cosa que es decideixi en plans de mandat, d'aquest any farem això o promocionarem allò altre, sinó que ha de ser una aposta decidida que han de prendre els municipis. En aquest cas, quan parlaves de finals dels anys 90, vol dir que ja fa uns quants anys que s'ha anat apostant per una cosa i s'ha anat fent de forma continuada.

Jo volia començar posant de relleu de que, òbviament, Cardona té un patrimoni brutal en els tres àmbits, però cada municipi té el seu, de patrimoni. I tothom té muralles, esglésies, romànic... sempre hi ha coses, poden ser des de la pedra seca a l'etnològic, el del vi, el miner... Tothom té un o altre patrimoni dins el seu municipi. Se'l sent propi; abans em sembla que ha sortit el concepte de patrimoni *emocional*; tothom se'l sent molt important i per tant digne que la gent el valori i el vingui a veure. Contra això no hi podem pas fer res.

Jo si miro Sallent, tenim tota la part del romànic: 14 ermites romàniques, amb l'ermita romànica de planta circular més gran de Catalunya. Tenim la zona humida de la Corbatera, tenim els dòlmens de Cornet, tenim la casa Torres-Amat, tenim moltíssimes coses que nosaltres creiem que són realment molt boniques, dignes de visitar i dignes d'explotar. Llavors aquí segurament els pobles hem de prendre una decisió de com ho volem fer, perquè hi ha una part de patrimoni que s'ha de fer per conservar-lo, perquè el patrimoni pugui perdurar en el temps; aquesta és una opció de la via patrimonial: que perduri en el temps i que no es deixi perdre. L'altra és el patrimoni com una via de promoció i d'exploració turística. Moltes vegades això ho hem fet d'una forma conjunta. Aquí apareix sempre una dicotomia entre els que pensem –els polítics– que el patrimoni ha de servir perquè la gent el vingui a veure, el vingui a gaudir i en puguem treure un rendiment econòmic, perquè és la forma de poder assegurar que s'hi pugui seguir invertint, etc. Hi ha un altre àmbit, més científic, partidari només de conservar; fins i tot, diuen, si això no ve a veure-ho gaire gent, si no ho toquen gaire, encara durarà més i estarà millor. Això em vaig trobar jo, per posar un exemple, a la zona humida de la Corbartera. Tenim una zona humida a la qual anem a anellar aus, que n'hi ha que vénen dels països escandinaus. I dic: això la gent ho ha de poder conèixer, ho ha de poder veure. I clar, el que em van dir els dels ocells: ni parlar-ne, aquí millor que no vingui ningú, perquè espantarem els ocells, si la gent hi ve no serà una zona tan cuidada, etc. Per tant costa trobar aquest equilibri.

Hem de trobar què prioritzem i hem de trobar també l'encaix per posar un ordre. Quan tu envies a la Diputació una petició perquè et subvencionin alguna cosa has de ficar: 1, 2, 3, 4; i comencem i arribarem on podrem. I lla-

vors, a l'hora de fer això també ho hem de saber fer els municipis. A Cardona destaquen tres coses: el castell, el centre històric i la muntanya de sal. Nosaltres tenim el poblat ibèric del Cogulló, un poblat que és importantíssim dins de l'àmbit de l'ibèric a Catalunya i ha de ser una de les prioritats; molt bé, però i el castell, i la planta circular del romànic més gran de Catalunya, etc. Hem d'aconseguir prioritzar, i prioritzar a vegades fa xocar les intencionalitats polítiques contra les científiques; perquè algú et dirà: escolta, allò que teniu d'important en aquest municipi és l'iber, és el patrimoni iber, heu d'anar per aquí vosaltres, de romànic n'hi ha molt o de casetes de vinya n'hi ha moltes, o de zones humides..., heu d'anar per aquí o per allà. Però llavors l'oposició et critica que tens allò abandonat.

Cal saber fer aquest acord marc de tots plegats; el patrimoni és una cosa que ens afecta a tots i hem de ser sincers a l'hora de saber com ho prioritzem i què fem, perquè no podem arribar a tot. Hem de saber trobar aquest pacte entre la part més tècnica i la part més política, o més populista, que pot tindre també el descuit o la no suficient atenció a tot el patrimoni que tenen tots els municipis. Perquè tothom té una casa del segle no sé què, un molí de no sé quin altre, el de blat, el de les olives... Tothom té de tot i per tant prioritzar tot això no és gens senzill. De cara a l'ajuntament, com ho farem això? Com podem arribar a fer aquesta priorització? Hi ha municipis que ja van molt avançats i que ho tenen molt pactat i molt clar. Però hi ha molts altres, que fa relativament pocs anys que anem entrant en aquesta idea de revalorar el patrimoni per fer-lo un element de promoció del municipi.

Un altre qüestió és quin retorn té això a la població del municipi. Si ho veus al final amb els restaurants, amb els hotels... És un sistema de valoració que òbviament l'estem implantant molt. Però hem de veure també això si la gent ho sent com a útil, perquè normalment et diran: si tens 500.000 euros, prefereixo que em facis un altre camp de gespa artificial que no pas que te'ls gastis a rehabilitar zones perdudes de la casa Torres-Amat que tenim a Sallent, perquè si ja hi ha 1.000 m² visitables, ja n'hi ha prou. Per què n'hem de fer 1.000 més quan podríem fer una altra cosa? Trobar aquests acords, a l'hora de poder-ho explicar al conjunt de població, per sentir-ho com a propi, també ho hem de poder fer.

I llavors com ho mantenim tot això? Perquè tots tenim un museu d'eines del camp, un museu del tèxtil, un museu de tot... Això com ho fem perquè la gent ho pugui visitar? Abans sentia algú que deia allò de: truques, t'obren, t'ho expliquen i és súper interessant el que hi ha allà dintre. D'espais museïtzats interessantíssims a tots Catalunya n'hi ha moltíssims. Ara, que tu puguis arribar i anar-lo a visitar, n'hi ha menys. Per què? Perquè tenir una persona perquè pugui dinamitzar aquest museu, perquè la gent pugui venir, costa diners. I tornem a estar al que dèiem abans, de prioritzar i no prioritzar. Com podem arribar a posar a disposició de la gent tot aquest patrimoni d'una forma més o menys sostenible a nivell de visites, obertura en caps de setmana, etc. Ho podem fer

sols això, cada ajuntament? Hem de buscar algun sistema que això es faci de forma coordinada amb altres ajuntaments, amb altres àmbits institucionals, i puguem fer les visites des d'un lloc i allà s'hi va amb rutes? No sé ben bé com ho haurem de fer, però hem gastat molts diners museïtzant, rehabilitant i arreglant espais que llavors ens costa poder-los mantenir oberts o oferir-los a la ciutadania. Les noves tecnologies poden ser un element facilitador perquè la gent pugui visitar moltes coses de forma individual? Perquè tens la informació a través d'aplicacions, a través d'informacions que reps: vídeos, hologrames... Pots trobar-te coses així soles obertes que puguin funcionar? Jo crec que és un camp per poder explotar i per poder recórrer, perquè ho podem tenir obert i d'aquesta manera ho podem visitar. Però aquí hi ha tota la part de gestió de la informació, que n'hi ha tanta, a tot arreu i com la organitzem, però això és un altre àmbit.

De cara no només als ciutadans, sinó de cara a la gent de fora, a la gent que et vol visitar. Hem de ser conscients tots plegats de què busca la gent. La gent busca el patrimoni, però el patrimoni com a complement d'una experiència. Per exemple, anar a Cardona, donar un volt pel centre històric i anar a dinar. Cal intentar transformar el patrimoni que els científics o els coneixedors valoren molt, per allò que és. Al dolmen de Cornet, segons qui, hi veu quatre pedres; hi va algú altre i allà veu la tomba i s'emociona... Saber transmetre l'experiència que hi troba aquesta persona que realment ho coneix i hi entén, saber-ho transformar en una experiència perquè la gran majoria ho pugui gaudir, és un repte que tenim. Perquè des del meu punt de vista, la gent busca experiències i busca sensacions en aquest moment. I per tant, hem d'aconseguir poder-los donar a través del patrimoni, a través de la història, a través de les pedres, a través del vi, a través de la mineria... tot el que pot ser patrimoni saber-ho transformar. No sé ben bé com, amb experiències que la gent les pugui fruit. La mina de Cardona és molt maca, però especialment perquè és una experiència que pots anar a dins. A Sallent tenim la mineria; quan tanqui l'explotació industrial, el millor serà poder pujar a 500 m sobre el nivell del mar a la talaia de la muntanya de sal –que és un problema ecològic, però mentre hi sigui–; pujar allà dalt per veure tot el pla de Bages. Però és que a la tarda, havent dinar, puc baixar a 500 metres sota el nivell de terra i sentir el què és la pressió de la terra. La part patrimonial de la mineria, que amb tot això coneixes, va molt lligada a l'experiència de pujar a dalt d'una muntanya on ho veus tot i baixar a sentir la pressió de la terra. Això és una experiència, unes sensacions que volem vendre a través de conèixer el patrimoni miner. Perquè valorar simplement el patrimoni miner com a tal, hi ha gent que ho valora i altra gent que no ho valorarà.

Per tant, totes aquestes sensacions que podem generar ens ajuden a posicionar mentalment el nostre municipi. La gent avui en dia té posicionat Sallent com el poble aquell que té un barri que s'enfonsa. Teníem un barri que s'enfonsava i anaves a qualsevol lloc i la gent et parlava del barri que s'enfonsa. Llavors la gent el coneix perquè és el poble de l'Anna Gabriel. La gent el coneix perquè

és el poble del Gabri, en el temps que jugava al Barça. És així. I per tant, això també són elements que fan reconèixer un municipi. Per tant, treballar amb els elements patrimonials, amb el que tu vols que la gent conegui el teu municipi, és a través del patrimoni, de les sensacions o de les experiències que la gent hi pugui tenir.

Hem de saber treballar amb una visió a mitjà i a llarg termini. Tots plegats tenim reptes molt importants en l'àmbit del patrimoni, tenim reptes molt importants en relació a la comunicació i com fer-ho arribar. Tots tenim la nostra app, la nostra agenda, el nostre directori... S'han fet experiències de tot tipus, a tot arreu. La Diputació fa una agenda familiar del que pots fer el cap de setmana des de l'àmbit més patrimonial, cultural, històric. N'hi ha de tot tipus de webs. En això també tindrem un repte de com ho dibuixarem per donar a conèixer aquest patrimoni perquè el pugui utilitzar la gent, el pugui fer comprensible i s'hi trobi el que realment cadascú necessita. L'àmbit comunicatiu és un repte molt gran.

I ja no hi vull afegir altres coses que m'havia apuntat, com el tema de fer accessible tot el patrimoni, que és realment molt complicat, però que això no ens ha de frenar. I com ho afrontarem amb una visió, segurament, més global que no pas molt individual, de municipis concrets. Tenim un repte perquè els pobles, les agrupacions de pobles, les concertacions entre diferents territoris, tot plegat ens ha de servir per poder afrontar estratègies conjuntes que ens ajudin a fer-ho possible.

Moltes gràcies.

Benjamí Fortuny

Agraixo les exposicions dels dos alcaldes. M'agrada perquè clarament Cardona és un projecte que està molt avançat, que fa 20 anys que es va posicionar en el món turístic aprofitant aquest patrimoni, i Sallent que està fent grans esforços precisament per aprofitar part d'aquest llegat. L'alcalde ho deia molt bé, hi ha un component immaterial, el tema de la mineria és un patrimoni evidentment important i precisament d'això una mica us volia parlar. S'ha parlat de moltes coses que estan molt vinculades a la nostra comarca. El Geoparc és comarca del Bages, cinc municipis del Moianès i Collbató. Però s'ha parlat de les tines, s'ha parlat del vi, s'ha parlat del paisatge. Doncs bé, una mica el Geoparc és això: és una eina de desenvolupament local que parteix del patrimoni cultural i natural, però amb un enfocament innovador.

Ho dic per molts de vosaltres que potser encara no coneixeu la figura del Geoparc. La majoria, si sou de fora, heu passat per la carretera i, com a mínim, heu vist el cartell: "Geoparc Catalunya Central", no fa gaire que hi és. Què és un Geoparc, quines eines ens ofereix precisament per al desenvolupament local, aprofitament del patrimoni, en aquest cas geològic –aquest és el component

innovador, però no és només geològic, ja veurem que la Unesco el defineix a partir de la geologia fins a altres capes– i com ens organitzem.

El Geoparc és una figura que ha reconegut la Unesco des del 2015, i això no és un fet menor perquè feia 40 anys que no habilitava un nou programa propi. Tots coneixem els patrimonis de la humanitat i les reserves de la biosfera. Els Geoparc mundials de la Unesco és la tercera figura. Es defineix un Geoparc com un territori ben delimitat on la geologia és de primer ordre mundial, rellevant. És a dir, la geologia és per tot arreu, evidentment, però hi ha llocs on és de primer ordre mundial, i on aquesta geologia interacciona o ha interaccionat o ha servit per condicionar clarament la identitat, la singularitat i tot el que ve després: la cultura, el folklore, la gastronomia d'aquell territori. Per tant, si tenim un territori on la geologia és extraordinària, de primer ordre mundial i és un caràcter identitari (aquí parlem de Cardona Muntanya de Sal, Sallent història minera dels últims cent anys, tots dos pertanyen a la conca minera, a la conca salina que s'ha comentat abans a la carta del paisatge) aquests elements configuraran un Geoparc. Si tenim només patrimoni geològic, per si mateix no ho és; ha de tenir aquest vincle, per tant hi ha una part de component de patrimoni immaterial, de patrimoni cultural, de gastronomia, etc.

Si això és la definició en general, quina és la nostra? Doncs la nostra és aquest espai que configura el Bages tal com era abans de la “independència” del Moianès –perquè l'administració que hi havia era el Consell comarcal, i des de la Unesco demanaven un àmbit que fos clarament gestionable, perquè evidentment la geologia o la geografia no entén de límits administratius: en aquest cas la delimitació és arbitrària–, més el municipi de Collbató. Aquest és el primer element: territori ben delimitat, el Bages de fa tres anys més Collbató. El segon: la geologia. El relat nostre –que és una de les eines que ens hauria d'ajudar precisament en els municipis com Sallent, Cardona, Montserrat, etc.– és el d'un mar interior que hi va haver fa prop de 40 milions d'anys i que en les successives etapes fins la seva evaporació, amb l'aixecament de Pirineus i Alps, tancament del Cantàbric, etc, ha configurat un paisatge, ha configurat un llegat, que després, a nivell de geografia humana, és a dir, els assentaments, des dels ibers, neolític, romans, etc, han explotat d'una manera o una altra. Cardona ja en temps neolític, però especialment els romans, ja feien servir la sal i per tant era un bé preuat, evidentment la importància en època medieval... Per tant, això és la configuració del nostre territori. I el tercer element que comentava és: com lliga això amb els elements que no són purament geologia. En el nostre cas si tenim el Bages i mirem el mapa hi ha un element claríssim que és Cardona, és l'element que ho resumeix tot, Cardona és el resum d'un Geoparc. Però també ho és Montserrat. Montserrat no seria el que és si no fos un antic delta d'aquest mar interior. Aquesta configuració que li donen les agulles, aquesta personalitat, aquest perfil que és reconeixible des de mitja Catalunya amb el monestir que li dona aquell element icònic, cultural, pràcticament de sentir-te a casa, amb aquell punt místic i des de fa mil anys (el 2025 farà mil

anys de la inauguració del monestir per part de l'Abat Oliva). L'explotació de la sal, ja ho hem dit: més de 2000 anys d'història. Sallent els últims 100 anys d'explotació minera. Per tant: territori, geologia i el vincle d'aquesta geologia amb el propi territori.

Què ens pot aportar el Geoparc com a tal? La definició anterior és una mica feixuga. El Geoparc és l'eina fonamental per al desenvolupament territorial. És aprofitar aquest patrimoni, en principi geològic, però en les diferents capes que tenim. Per exemple les tines són un altre dels elements on es relaciona la geologia: les tines de la vall del Flequer estan allà precisament perquè hi va haver la fil·loxera a França, que va fer que hi hagués un augment de producció aquí, però com que els camps del pla de Bages es van esgotar, van haver d'aprofitar l'orografia del parc natural de Sant Llorenç del Munt, que és el segon delta del nostre mar interior. Doncs tot aquest relat és un dels elements que podem aprofitar com a Geoparc. Per tant, el Geoparc ofereix als municipis de la comarca i evidentment com a projecte de valoració de patrimoni, el relat i especialment el segell *Unesco*. Perquè és una figura nova que hem de treballar entre tots, hem de buscar les sinergies, inclús amb altres territoris que ho acabaran sent, com el de Temp, però és l'element que ens pot diferenciar.

S'ha parlat molt abans de l'estandardització. És evident: ermites del romànic n'hi ha moltes, algunes, les més singulars són patrimoni de la humanitat, o per la seva ubicació o pel seu context, o per la seva història. Tots els patrimonis, tenen una "singularitat", però al final els pots trobar repetits. En el nostre cas, de Geoparcs a Catalunya n'hi haurà un segon, gairebé amb tota seguretat, a Tremp, a la conca de Tremp, i podria ser el de la Garrotxa, però en tot cas no hi poden haver gaires més, per la singularitat de les normes que estableix la pròpia *Unesco*. Per tant, en el nostre cas: relat i posicionament, evidentment projecció a nivell internacional. Quan parlem de segell *Unesco* estem parlant del segell de qualitat a nivell turístic més important que hi ha al planeta Terra. Si parlem d'*Unesco*—després ens agradarà més o menys el que anem a veure— però el distintiu *Unesco per se* identifica clarament allò que té un valor o cultural o natural, tant si és patrimoni de la humanitat com si és biosfera, com si és ara patrimoni geològic, a través del Geoparc. Que té un valor de qualitat, que és el distintiu més gran que podia tenir un element arquitectònic, un element natural o un element com aquest, territorial, com podria ser la biosfera en termes d'ecosistema, o un Geoparc a partir del patrimoni geològic i miner, que és el nostre cas.

Per tant, aquest nivell de segell *Unesco* ens permet dos variables: una és la qualitativa, que és aquest segell de qualitat, de projecció internacional, i l'altra és la variable quantitativa—això sí que ho estableix clarament la *Unesco*—, evidentment la projecció és perquè hi hagi un desenvolupament sostenible. És a dir, la figura dels Geoparcs l'ha creat la *Unesco*, se l'ha fet seva precisament perquè pretén que hi hagi un desenvolupament sostenible a partir d'aquell patrimoni geològic i miner. Patrimoni geològic en general; en el nostre cas, a més, amb

el miner, que és com va iniciar-se el projecte. Aquesta variable per nosaltres és la més important, és la que donarà sentit al llarg termini. Els patrimonis de la humanitat Unesco tenen 50 anys, estan consolidadíssims; els Geoparcs en tenen només dos i, a la llarga, evidentment és un reclam i és una identitat que pot ajudar a que vinguin visitants, i el que hem de fer entre tots és treballar amb aquest element del relat i aprofitar el segell.

En termes municipals que no són de la comarca però que són contigus, perquè el concepte administratiu no es correspon amb el geològic o el geogràfic, poden aprofitar també aquests elements patrimonials d'origen geològic. Elements que en el fons configuren la primera capa. A mi m'ha sobtat que les cartes del paisatge obviïn que el valor inicial de tot paisatge parteix de la geologia, i en canvi quan enumen els valors salten al següent nivell. És evident que la del Geoparc és una figura molt nova i fins i tot a les cartes del paisatge s'han incorporat algunes esmenes en aquesta última revisió, però la pròpia Generalitat ha hagut d'organitzar-se internament per cobrir un element que és molt nou aquí a Catalunya però que no ho és tant a nivell europeu ni estatal, a nivell mundial n'hi ha 120. Com a figura Unesco, aquests dos anys ens fan ser una mica pioners a Catalunya; òbviament, primer i únic Geoparc, però a mida que es consolidi el de Tremp-Montsec i en pugui aparèixer algun altre... Es parla de si el Priorat no és Patrimoni de la Humanitat –en funció de la candidatura podria ser-ho– per la seva geologia podria ser un Geoparc Mundial Unesco.

Quant a l'organització, aquesta taula la comparteixo amb dos dels patrons el Geoparc. El Geoparc s'organitza a través d'un patronat; en el seu moment es van establir els patrons que tenien els elements geològics més singulars precisament i a la nostra comarca, més el Moianès i més Collbatò. Parlem d'un projecte ambiciós, amb més de dos anys de preparació de la candidatura –com qualsevol projecte que estigui vinculat a la Unesco–, i van ser precisament els municipis de Sallent, Súria, Cardona –la conca salina–, el patronat de la muntanya de Montserrat –òbviament–, el primer dels deltes, Moià, que és un escull coral·lí. Aquest mar interior ho té tot; si agaféssim la barca podríem investigar des dels



dertes fins a la sal que ha tret el cap en forma de diapir, una de les rareses més importants a nivell europeu i mundial, que és la muntanya de sal de Cardona. I un escull coral·lí en aquells indrets més càlids d'aquell mar interior que s'ubicaria a la zona de Moià, que és on estan les coves del Toll. Doncs aquests municipis, liderats pel Consell comarcal en aquest cas, s'estableixen com a patrons. I amb aquest projecte que, mica en mica, s'ha anat consolidant en termes de relat des de la incorporació a la *Unesco*, ara estem en una fase de millora precisament d'aquest concepte de patronat. La idea és servir com a eina els municipis, precisament, per afavorir els elements que comentava l'alcalde de Sallent, que és la millora en la comunicació. És a dir, com venem el patrimoni que tenim i, en aquest cas, aprofitem el segell *Unesco*.